

“нового виховання” (Міаларе). Громадські організації батьків учнів та три загальнонаціональних об’єднання батьківської громадськості (Національна федерація шкіл батьків та педагогів, 1970 р.) виступають за педагогічну освіту всіх. Представники Федерації – члени структур освіти (ради, комісії, товариства і т. п.), вони керують бібліотекою, проводять гурткову, спортивну, культурно-масову роботу. Увага до проблем дитини (з 1977 р. в початковій школі працюють батьківські комітети) реалізується за рахунок таких напрямів дій: вчать батьків розвивати у дітей бажання вчитися, бути на “ти” з книгою, терпимими до дитячих питань; рекомендують заздалегідь визначитися зі школою, реально дбати про психологічний клімат в сім’ї (на початку 60-х років ХХ ст. вчителям рекомендовано батьківські збори та допуск батьків у шкільні ради, адміністративні ради, дисциплінарні комісії); налагоджувати міцні контакти зі школою.

Америка. У кожній школі є філіал загальнонаціональної Асоціації батьків і вчителів: думки батьків домінують при виборі методів навчання, організації навчально-виховного процесу; регулярні засідання батьківських комітетів; прийоми вчителями й адміністрацією окремих батьків, збори, ведення “учнівських папок”, чергування досвідчених педагогів біля “гарячої телефонної лінії”.

Японія. Матері школярів регулярно переписуються з вчителями щодо проблем дітей, а під час хвороби останнього “кеіку-мама” сидить в класі, записуючи всі завдання. В країні вважають, що питання виховання – це пріоритет сім’ї, тому заохочують репетиторство як модель естетичного, інтелектуального та морального виховання (Накаучи Тошіо). Японія – країна традиційного ізоляціонізму, вчителі – ретранслятори освіти, директор – батько, вчителі – старші брати і сестри (Мурата). В останні роки батьків частіше запрошують до школи з приводу обговорення питань дисципліни, культурно-фізкультурних заходів, благодійності. Таким чином, неупереджений погляд на проблеми профілактики негативних проявів поведінки шкільної молоді, форми та способи їх вирішення батьківськими радами ряду країн, дозволяє стверджувати про необхідність аналізу цього досвіду та адаптації його до особливостей вітчизняної системи освіти.

М. В. Тимчик

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ 7 – 9 КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вивчення науково-методичної літератури засвідчує, що у фізичному вихованні учнівської молоді велике значення має різноманітна ігрова діяльність. Це пояснюється тим, що вона актуальна серед учнів 7 – 9 класів і є однією з ефективних форм їх всебічного розвитку. Систематичне і цілеспрямоване застосування ігор у позакласній та позашкільній роботі сприяє психологічній і фізичній підготовленості підлітків й формуванню в них патріотичних переконань. Уся ігрова діяльність носить творчий і пізнавальний характер. Під час підготовки й проведення ігор старші підлітки стикаються з певними труднощами, вчать їх долати, набувають певних знань, умінь і навичок, досвід яких потім переноситься у життя. Ця практика є продуктивною й ефективною, оскільки розмови про обов’язок, дружбу, взаємодопомогу, повагу до вчителів,

вихователів та один до одного не завжди досягають своєї мети, а перенесені в ігрову ситуацію дають набагато більший виховний ефект.

Ефективними для фізичного виховання є спортивні ігри, які проводяться в умовах, що вимагають від старших підлітків винахідливості, кмітливості, спритності, витривалості, швидкості думки, творчого мислення. Під час проведення таких ігор учні класів мають швидко, без обдумування, приймати самостійні рішення, правильно орієнтуватися в новій обстановці й бути готовим до непередбачуваних ситуацій, які можуть виникнути в процесі ігрової діяльності. Проводити такі ігри потрібно там, де є можливість використовувати природні й штучні перешкоди, які дозволяють проявляти відповідальність, дисциплінованість, мужність, упевненість, рішучість, сміливість, організованість та інші особистісні якості. Важливо також обмежувати часом виконання певного завдання, наприклад за декілька днів до початку змагань пошити прапор для урочистого їх відкриття. Це сприяє отриманню нових знань, формуванню умінь і навичок виконувати поставлені завдання.

Зі старшими підлітками потрібно проводити більш складну організаційно-педагогічну роботу, значне місце в якій відводиться технічній і фізичній підготовці. При цьому виходить з того, що особливостями цього віку є процес формування особистості школяра, його самосвідомості, рис характеру, що помітно позначаються на всій його поведінці й проявляється в активному прагненні до самостійного й дорослого життя. Тому від того, як організовуватиметься виховна робота з ними, залежить те, якої спрямованості набере їхнє прагнення до самостійної підготовки. Ураховуючи ці особливості учнів середніх класів, потрібно створювати спортивні секції, заняття в яких мають проводитись систематично протягом навчального року. Крім того, школярі мають регулярно брати участь у різних шкільних і районних спортивних змаганнях, допомагати учителям в їх організації та суддівстві, отримувати необхідні знання, уміння і навички самостійно готувати себе до майбутніх змагань.

Зі старшими підлітками фізичне виховання значно ускладнюється, підвищуються й фізичні навантаження, адже в цей період йде інтенсивний процес фізичного розвитку й формування особистості. Ці учні починають свідомо прагнути до отримання глибоких знань, потрібних їм у майбутньому, зокрема, для вступу в середній навчальний заклад після дев'ятого класу. У цьому віці в значній частині школярів відбувається також диференціація інтересів, а саме: визначаються улюблені предмети, друзі, вчителі, вихователі, ідеали і переконання, ставлення до праці, вибір майбутньої професії й відповідні погляди на життя. Старші підлітки прагнуть глибше вивчити самого себе, оцінити свої вчинки, фізичні, інтелектуальні та інші можливості. У виборі життєвого шляху зважають на те, яким він повинен бути, яким хочуть бачити себе, але при цьому ще прислуховуються до порад учителів, вихователів, батьків. Прагнення старших підлітків пізнати себе виникає під впливом потреби зайняти належне місце серед однокласників, знайти надійного товариша. Порівнюючи себе зі своїми ровесниками учні 7 – 9 класів не завжди правильно оцінюють свої можливості, тому що в оцінці переважає емоційний фактор. Але вони глибше розуміють себе, критичніше оцінюють різні види занять, намагаються краще планувати свій час й починають цілеспрямовано займатися самовихованням.

Головним завданням, яке стоїть перед вчителями фізичної культури і педагогічним колективом загальноосвітньої школи має бути виховання в підростаючого покоління любові до рідного краю, свого народу, пропаганда здорового способу життя, рухової активності, підготовка школярів до майбутньої професійної діяльності, суспільної роботи та військової служби. Результат цієї діяльності багато в чому залежить від того, наскільки форми фізичного виховання у процесі ігрової діяльності стимулюють учнів 7 – 9 класів до самоорганізації, самовиховання, самоуправління, саморозвитку, самовдосконалення, самостійності. Таким чином, спільна, цілеспрямована систематична робота учителів фізичної культури і учнівського колективу з фізичного виховання, вагоме місце в якій займає ігрова діяльність та спортивні змагання, сприятимуть підвищенню якості навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи.

І. І. Ткачук

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СПРЯМОВАНOSTІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ПРОФЕСІЙНИЙ УСПІХ

Сучасні дослідники шкільної профорієнтації поняття майбутній професійний успіх пов'язують, насамперед, із ефективним професійним самовизначенням (Є.Климов, О.Мельник В.Сидоренко, В.Синівський, С.Чистякова, і ін.), яке розглядається у контексті значно ширшого поняття – професійний розвиток і передбачає вироблення в особистості ставлення до себе як до суб'єкта майбутньої професійної діяльності, яке забезпечить успішність всього життя у рамках певної професійної діяльності. Спрямованість старшокласника на майбутній професійний успіх можна визначити як вектор професійного самовизначення, який задає напрям зовнішньої і внутрішньої активності старшокласника на досягнення особистих високих стандартів у діяльності, пов'язаною з майбутньою професією.

У вітчизняній психології до теперішнього часу проведена велика кількість досліджень мотивації досягнення успіху. Досліджено особливості впливу мотивації досягнення успіху й уникнення невдач на результативність і регуляцію діяльності (В.И.Степанський; М.А.Батурін); створена динамічна модель мотивації досягнення успіху й досліджені її складові компоненти (М.Ш.Магомед-Емінов, И.А.Васильєв,); вивчені інтринсивні й екстринсивні показники в структурі мотивації досягнення (Н.В.Афанасьєва); досліджені особливості психосемантичного простору сприйняття образу успішності (В.А.Белих); розглянуті гендерні й вікові розходження в структурі мотивації досягнення успіху (С.А.Шапкін). Головною особливістю цих робіт є розгляд мотивації досягнення як значимого фактору діяльності.

До процесу розвитку мотивації досягнення вітчизняні психологи підходять із позицій особистісно-діяльнісного підходу. У сучасній вітчизняній психології підкреслюється активна суб'єктна позиція як значимий фактор розвитку й трансформації мотивації. Говорячи про розвиток мотивації досягнення, багато дослідників мають на увазі насамперед формування активної життєвої стратегії, вироблення моделі поведінки, орієнтованої на досягнення успіху й цілей діяльності. К.А. Абульханова-Славська виділяє наступні ознаки активної життєвої стратегії особистості: вибір способу життя; уміння розв'язувати протиріччя “хочу – маю”; творчий пошук і створення умов для самореалізації.